

Academic Article

The fascination of the Karen woven fabric (Pw aka nyaw): Beauty on the way of life of the ethnography

Suphot Maikuntha *

Faculty of Fine Arts and Architecture, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai 50300, Thailand

Abstract

The Karen's way of life has faith with religious beliefs. Through the beauty of the fabric that is worn in daily life. Hand-embroidered patterns, the pattern was weaving with back strap loom that can create many patterns. The pattern came from natural technique and using color is colorful and unique. Therefore, the Karen peoples had binding, conserving with the nature resources, self-sufficient path. Overall had recorded in the fabric by forwarding the wisdom from predecessor. So, the Karen woven fabric is beautiful and has the value for conserve and keep on.

Keywords: Karen, Embroidered fabric, Sufficient life

*

Corresponding authors:

Suphot Maikuntha E-mail: rackana18@gmail.com

Received: 18 September 2019,

Revised: 20 February 2020,

Accepted: 27 March 2020

บทความวิชาการ

มนต์เสน่ห์ผ้าทอ กะเหรี่ยง: ความสวยงามของลวดลายบนวิถีชาติพันธุ์

สุพจน์ ไหมกันทะ*

คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ 50300

บทคัดย่อ

วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่มีความเชื่อต่อศาสนา ผ่านความสวยงามบนผืนผ้าที่สวมใส่ในชีวิตประจำวัน ลวดลายปักด้วยมือ ลวดลายทอด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่า กี่เอน สามารถรังสรรค์ลวดลายได้หลากหลาย เป็นลวดลายบนผืนผ้าที่ใช้เทคนิคทางธรรมชาติ การผสมสีบนผืนผ้ามีความกลมกลืนด้วยสีสกัดจากธรรมชาติ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์และความเชื่อเรื่องพลังธรรมชาติ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนชาติพันธุ์ที่รักษาธรรมชาติ หวงแหนทรัพยากร ผูกพันกับวิถีพอเพียง คงคุณค่าเรื่องราวที่ลึกซึ้งบนผืนผ้าทอ ผ่านการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ ทำให้ผืนผ้าแห่งชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีความสวยงาม ทรงคุณค่าต่อการอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: ชาวกะเหรี่ยง, ผ้าปักด้วยมือ, วิถีพอเพียง

* ผู้แต่งหลัก:

สุพจน์ ไหมกันทะ อีเมล: rackana18@gmail.com

วันที่รับบทความ: 18 กันยายน 2562,

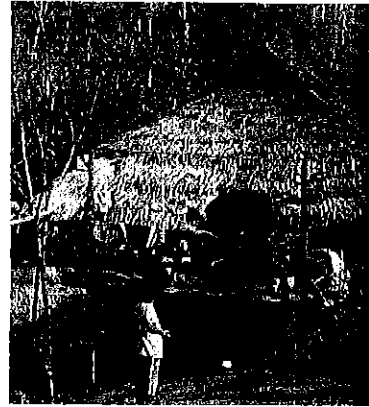
วันที่แก้ไขบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2563,

วันตอบรับบทความ: 27 มีนาคม 2563

บทนำ

กะเหรี่ยง(Karen) มีถิ่นฐานดั้งเดิมแถบบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย พม่า ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 600-700 ปี ส่วนใหญ่อาศัยในเขตประเทศพม่า มีบางส่วนได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนในเขตภาคเหนือของประเทศไทย การอพยพครั้งใหญ่ของชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากเข้าสู่ประเทศไทยเกิดขึ้นราว 200 ปี อันเนื่องมาจากสงครามไทยรบกับพม่า สมัยพระเจ้าอลองพญา และมีการอพยพเข้ามาอีกครั้งหนึ่งประมาณปี พ.ศ. 2428 เมื่ออังกฤษได้ยึดครองประเทศพม่า ชาวกระเหรี่ยงแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่คือ 1) กะเหรี่ยงสะกอ (Sa - kow) เรียกตนเองว่าปากเกอะญอ 2) กะเหรี่ยงโป (Pow) เรียกตนเองว่าโพล่ง 3) ปะโอ หรือตองสุ และ 4) บะเว หรือคะยา มีภาษาพูด คือภาษากะเหรี่ยง เป็นภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ภาษาทิเบต-พม่า ภาษากะเหรี่ยงที่ใช้สื่อสารกันในประเทศไทย และพม่า มีกลุ่มภาษาย่อยแปดภาษา ในประเทศไทยมีสี่ภาษา โครงสร้างทางสังคม ระบบความเชื่อ ระบบการปกครองชุมชน กะเหรี่ยง มีทั้งดั้งเดิมคือนับถือผี (ศาสนาผี) ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ โดยความเชื่อตามประเพณีนั้น ชาวกระเหรี่ยงเชื่อว่าทุกสรรพสิ่งมีชีวิตคือสิ่งที่มีจิตวิญญาณเป็นเจ้าของดูแลรักษาอยู่ ซึ่งจะเรียกรวม ๆ ว่า “บอคี” พิธีกรรมสะท้อนให้เห็นถึงสายใยความผูกพันระหว่างคนกับธรรมชาติอยู่ตลอดเวลาตอกย้ำให้เห็นถึงทัศนะที่ว่า มนุษย์กับธรรมชาติต้องพึ่งพิงอาศัยกัน การได้ประโยชน์จากธรรมชาติ ได้รับความเคารพยำเกรงจากมนุษย์ ทั้งกรอบแนวคิดและการปฏิบัติเช่น “ต่าที ต่าเตาะ” (เทพเจ้าแห่งสังขกรรม หรือสิ่งสูงสุด ซึ่งจะสถิตทุกหนทุกแห่ง) ชาวกระเหรี่ยงมีความเคารพธรรมชาติมาก เพราะเป็นแหล่งบันดาลความอุดมสมบูรณ์มาให้ สิ่งที่ชาวกระเหรี่ยงถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเทวาฮารักษ์ ถือเป็นวิญญาณที่ดีควรยำเกรงและไม่ไปรบกวน หากฝ่าฝืนจะมีกฎที่ตกลงกันไว้มีบทลงโทษ ด้วยข้อกำหนดที่ใช้ปกครอง อีกทั้งยังเชื่อว่าถ้าใครทำผิด สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะลงโทษ เมื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ มีบทลงโทษที่ชัดเจน จึงทำให้ชาวกระเหรี่ยงได้รับ

ขนานนามว่า เป็นผู้ที่อยู่แลได้อย่างสมบูรณ์ (Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and National Security, 2012)

ภาพที่ 1 บ้านเรือนของชาวกระเหรี่ยงโป อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่มา: Department of Public Welfare, 2000

ลักษณะครอบครัว ครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันพื้นฐานของคนทุกกลุ่มในสังคมเพราะชีวิตเริ่มจากครอบครัว โดยที่ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของครอบครัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เช่นเดียวกับครอบครัวทั่วไป ครอบครัวกะเหรี่ยงหรือปากเกอะญออยู่ด้วยกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของหญิงชาย ผู้หญิงทำงานบ้าน หุงข้าว ต้มข้าว ตักน้ำ ทำอาหาร เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ และ เก็บผัก หักฟืน ส่วนผู้ชายส่วนใหญ่จะเป็นงานนอกบ้านซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้กำลัง เช่น ไปไร่ไปนา ไถนา ล้อมรั้ว ต้อนวัวควายกลับบ้าน ตัดไม้ สร้างบ้าน เป็นต้น ส่วนงานอื่น ๆ ที่สามารถช่วยกันได้ก็จะช่วยกันไป เนื่องจากชาวปากเกอะญอจะนับถือวิญญาณบรรพบุรุษทางฝ่ายหญิง ครอบครัวจึงถือวิญญาณบรรพบุรุษทางฝ่ายหญิงหรือฝ่ายแม่ด้วย แม้ว่าการสร้างบ้านเป็นหน้าที่ของผู้ชาย แต่จะถือว่าบ้านจะ

เป็นของฝ่ายหญิง หากสามีตายไม่ต้องรื้อบ้านทิ้ง แต่ถ้าภรรยาตายจะต้องมีการรื้อบ้านทิ้ง

การแต่งกายปัจจุบันกลุ่มกะเหรี่ยงยังคงสวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่า ในวิถีชีวิตยังคงรักษาลักษณะร่วมที่แสดงออกถึงสถานะของหญิงสาวและแม่หญิงแม่เรือนเช่นเดียวกัน คือหญิงทิววยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต้องสวมชุดยาวกรอมข้อเท้าสีขาว เมื่อแต่งงานแล้วจะต้องเปลี่ยนมาสวมใส่เสื้อ และผ้าถุงคนละท่อนกันเท่านั้น ห้ามกลับไปสวมใส่ชุดยาวสีขาว ส่วนผู้ชายทั้งกลุ่มกะเหรี่ยงโป และสะกอ แถบจังหวัดภาคเหนือมักสวมใส่กางเกงสีดำ สีนํ้าเงิน สีกกรมท่า ในแถบจังหวัดตาก อำเภอเถิง จังหวัดลำพูน อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ มักสวมผ้าสโรงแลักษณะผู้ชายวัยหนุ่มใช้สีแดงทุกกลุ่ม แต่มีลวดลายเล็กน้อยต่างกัน ผู้ชายสูงอายุจะสวมเสื้อสีขาว การแต่งกายของกะเหรี่ยงที่ยังคงสวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่าในวิถีชีวิตปกติมีเพียงกลุ่มโป และสะกอเท่านั้น ส่วนกลุ่มคะยา และตองสูไม่สวมใส่ชุดประจำเผ่าในชีวิตประจำวันแล้ว กระเหรี่ยงแต่ละกลุ่มนอกจากจะมีการแต่งกายที่แตกต่างกัน กระเหรี่ยงกลุ่มเดียวกันแต่อยู่ต่างพื้นที่ก็มีลักษณะการแต่งกายไม่เหมือนกันด้วย เช่น กะเหรี่ยงโปแถบอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่งกายมีสีส้มมากกว่าแถบอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ หญิงกะเหรี่ยงสะกอแถบจังหวัดแม่ฮ่องสอน และอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตกแต่งเสื้อมีลวดลาย หลากหลาย และละเอียดมากกว่าแถบจังหวัดตาก หรือกะเหรี่ยงโปแถบจังหวัดราชบุรี มีลวดลายตกแต่งเสื้อผ้าแตกต่างจากแถบภาคเหนือ (Sawadee, n.d.)

ภาพที่ 2 การแต่งกายกะเหรี่ยงสะกอ วัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิง จังหวัดลำพูน
ที่มา: Ratanakul & Burusphat, 1995

ภาพที่ 3 การแต่งกายของหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่มา: Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and National Security, 2012

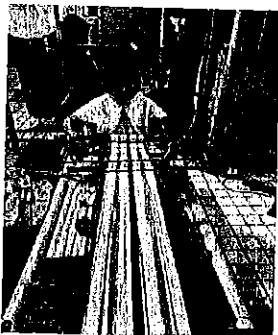
ภาพที่ 4 การแต่งกายของหญิงแม่เรือน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่มา: Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and National Security, 2012

การทอผ้าจากวิถีชีวิตดั้งเดิมจะมีการทอผ้าขึ้นใช้เอง มีขั้นตอนการทอมีรายละเอียดตั้งแต่การเตรียมเส้นด้าย ชาวกระเหรี่ยงจะใช้ด้ายที่ทำจากใยฝ้ายที่ทอ

ครัวเรือนได้ปลูกไว้ นิยมปลูกฝ้ายพื้นเมืองแบ่งเป็นสองชนิดคือ ฝ้ายต้นเป็นฝ้ายที่มีปุ๋ยเป็นสีน้ำตาลอ่อน ฝ้ายขาวเป็นฝ้ายที่มีปุ๋ยสีขาว มีฝ้ายหลวงและฝ้ายน้อย นำฝ้ายมาปั่นให้เป็นเส้นด้าย จากนั้นนำไปย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ ได้แก่ สีเหลือง จากขมิ้น (เส่ยอ) สีกรมท่า จากคราม (นอซ่า) เขียวตองอ่อน จากเปลือกเพกา การย้อมสีจากธรรมชาติจะมีวิธีแตกต่างกันไปตามเทคนิคให้สีติดดี เช่นขมิ้นต้องผสมปูนแดงที่กินกับหมาก หรือปูนขาว ข้อห้ามในการย้อมห้ามย้อมผ้าในวันขึ้น 15 ค่ำหรือแรม 15 ค่ำ ห้ามย้อมผ้าในวันที่มีคนตายในหมู่บ้าน ห้ามย้อมผ้าในขณะที่ตั้งครุฑ์จนกว่าจะคลอดบุตร หลังจากที่ย้อมผ้าแล้วเตรียมนำมาขึ้นเครื่องทอ เครื่องทอจะเป็นการทอด้วยกี่เอว การทอแบบมัดเอวผ้าจะมีหน้าแคบ ถ้าต้องการผืนใหญ่ก็จะนำมาต่อกัน ประกอบเป็นผืนผ้าแบ่งเป็นการทอแบบผ้าพื้นธรรมดาหรือการทอลายขัด ทอเป็นลวดลาย

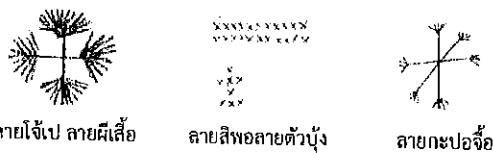

ภาพที่ 5 การทอผ้าด้วยกี่เอวหญิงแม่เรือน

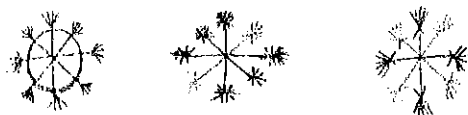
ภาพที่ 6 การทอผ้าด้วยกี่เอวหญิงที่ไม่ได้แต่งงาน

ผ้าที่ทอด้วยกี่เอวสามารถประดิษฐ์ลวดลายในเนื้อผ้า ลวดลายสลับลี ลวดลายจก ลวดลายขีด ลวดลายแทรกวิศดูอันมีความละเอียดสวยงาม สีสันสดใส การตกแต่งอีกรูปแบบหนึ่งคือการปัก ประดิษฐ์ลวดลายเป็นการทำลวดลายปักบนผืนผ้าให้สวยงามด้วยการปักจากลูกเดือยจากเส้นด้าย ส่วนใหญ่จะเป็นกะเหรี่ยงสะกอ ส่วนหญิงชาวกะเหรี่ยงไปมักตกแต่งด้วยการทอมากกว่าการปัก ลวดลายปักประดิษฐ์ของชาวสะกอ ส่วนใหญ่เป็นการลอกเลียนจากธรรมชาติ ลักษณะลวดลาย จากการสัมภาษณ์ นางกัลญาพัชร ธนวันต์ชาณสิน ชาวกระเหรี่ยงสะกอ อำเภอภักดีนิคม วัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 41 ปี วันที่ 10 มิถุนายน 2562 กล่าวว่า ลวดลายผ้าปักของกลุ่มสะกอ ได้แก่ ลายสีฝ่อ หรือลายตัวบุง ลายที่ลูกคะ ลายกระบอกน้ำเต้า ลายกะป้อจ้อ ลายชาแมงมุม ลายใจเป ลายผีเสื้อ ลายพะโดะกิ ลายงูเหลือม ลายเบหมื่อ ลายผีเสื้อตัวเมีย ลายเบควา ลายผีเสื้อตัวผู้ ลายเสื่ออกษาพอ ลายดอกมะเขือพวง ลายเก๋อเปหมื่อนื่อ ลายเก๋อเปแปล่อ ลายมะเขือพวง ลายชะเอ้ะ ลายแบ่ง ลายโยฮ้อก้อ ลายเกล็ดนิ่ม ลายเข้มีก้อ ลายดอกชบา สามารถแสดงลวดลายปักของกลุ่มสะกอ ได้ดังต่อไปนี้

ลายใจเป ลายผีเสื้อ ลายสิพอลายตัวบุง ลายกะป้อจ้อ

ภาพที่ 7 ลวดลายการทอผ้าลายต่างๆ

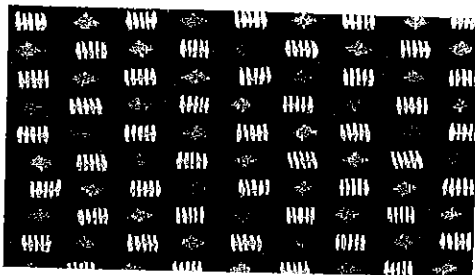

ลายโตะกิ ลายงูเหลือม ลายผีเสื้อตัวผู้ ลายผีเสื้อตัวเมีย

ภาพที่ 8 ลวดลายการทอผ้าลายต่างๆ

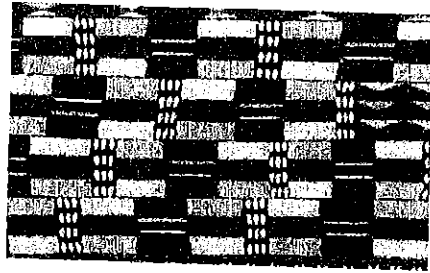
ลวดลายปักกลุ่มนี้สื่อถึงวิถีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับวิถีธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์การนำสิ่งรอบตัวมาออกแบบบนผืนผ้ามีสีสันสวยงามลวดลายสื่อถึงการเคารพธรรมชาติความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การเคารพธรรมชาติที่เชื่อกันว่าธรรมชาติ กับมนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสมดุล เช่น มีป่า ก็มีลำธารใส มีผู้หญิงก็มีผู้ชาย และยังเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ คอยปกป้องรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข ลวดลายปักผ้าของกะเหรี่ยงกลุ่มสะกอ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีลวดลายที่ปักด้วยลูกเดือย ผ้ายีสี่ มีความหมายรวบรวมได้หกลวดลายดังต่อไปนี้

1. ลายดอกมะเขือพวง ลายเสือกอกข้าพ้อ หมายถึง ครอบครัวที่มีลูกหลานหลายคน ครอบครัวที่มีความสุข มีฐานะดี มีพลัง ป้องกันศัตรู เป็นสัญลักษณ์ในการสืบทอดขยายเผ่าพันธุ์ที่ดีเหมือนมะเขือพวง

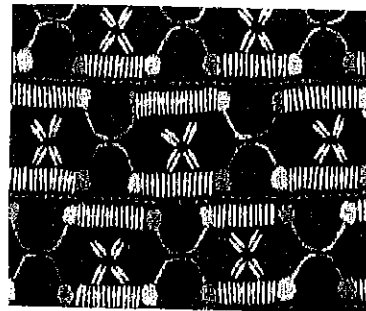
ภาพที่ 9 ผ้าทออำเภอกัลยาณิวัฒนา ลายดอกมะเขือพวง ลายเสือกอกข้าพ้อ

2. ลายเก๋อเปหมื่อนื้อ หมายถึงความเป็นผู้หญิง ต้องมีความคิดรู้จักการพัฒนาตนเอง ละเอียดรอบคอบ สีที่ใช้ปักมี 4 สีคือ สีแดง สีเหลือง สีขาว สีดำ อีกทั้งหมายถึงผู้หญิงที่ขึ้นนำลูกหลานเข้าวัด เข้าโบสถ์ให้มีคุณธรรม เป็นผู้ที่เข้มแข็งภายนอกแล้วดูอ่อนโยนภายใน

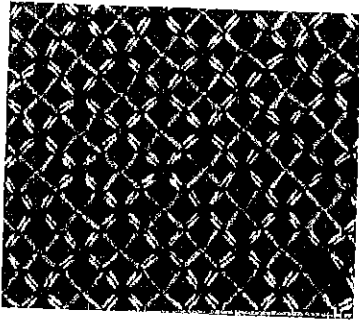
ภาพที่ 10 ผ้าทออำเภอกัลยาณิวัฒนา ลายเก๋อเปหมื่อนื้อ

3. ลายเก๋อเปผล่อหรือเก๋อเปไฟลายมะเขือพวง สื่อถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันชาวกะเหรี่ยง จะใช้ภาษาพูด การรู้จักกันเหมือนครอบครัวเดียวกัน ละเอียดรอบคอบ สีที่ใช้ปักลูกเดือย สีมีความหลากหลาย อีกทั้งจะปักลวดลายเป็นวงกลมรวมกันเป็นวง

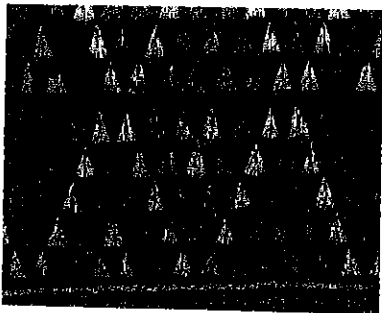
ภาพที่ 11 ผ้าทออำเภอกัลยาณิวัฒนา ลายเก๋อเปผล่อหรือเก๋อเปไฟ ลายมะเขือพวง

4. ลายชนะเอ๊ะ เป็นลายผ้าที่แสดงถึงความเมตตา ความละเอียด ผู้ที่สวมใส่จะแสดงถึงความอ่อนโยนส่วนใหญ่ จะใส่ในงานมงคล เช่นวันแต่งงาน ผู้ใด่าผู้แก่เชื่อว่าหญิงสาวถ้าได้ใส่ผ้าปักชุดนี้จะมีความเจริญรุ่งเรืองในครอบครัว ลูกเดือยและดอกไม้ เหมือนการแตกหน่อขยายพันธุ์

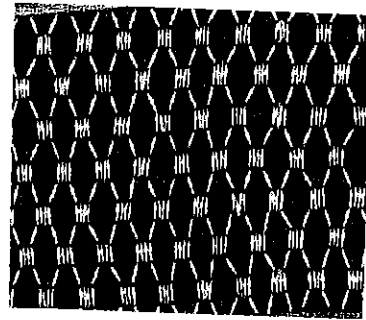
ภาพที่ 12 ผ้าทออำเภอถ้ำกลายนิวัฒนา ลายชะเอื้อ ลายลูกเต๋อย และดอกไม้

5. ลายโยฮ้อก้อ ลายเกล็ดนึ่งม ตัวนึ่งมเป็นสัตว์ที่อาศัยใน เกล็ดนึ่งมชาวปกากะญอ ใช้เป็นยารักษาโรคได้อีกทั้งป้องกันภูตผีปีศาจ เครื่องราง ผู้ที่สวมใส่ลายเกล็ดนึ่งมจะอายุยืนไม่เจ็บไม่ไข้ มีสุขภาพดี

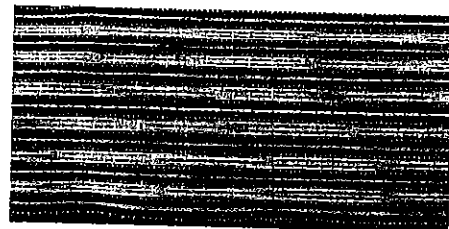
ภาพที่ 13 ผ้าทออำเภอถ้ำกลายนิวัฒนา ลายโยฮ้อก้อ ลายเกล็ดนึ่งม

6. ลายเขม็กอ ลายดอกชบา หมายถึง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความหนักแน่นในการดำรงชีวิต ไม่หลงเชื่อคนง่าย ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นไม่ว่าต่อหน้าหรือ ลับหลัง เลียนแบบลายมาจากกลีบดอกชบาที่มีสีกลีบชั้นด้วยลูกเต๋อยสีแฉกอาจมีเกสร เน้นสีแดงเป็นหลัก แสดงถึงความหนักแน่นการเป็นผู้นำที่กล้าหาญเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่เสียสละแม้จะต้องเสียเลือดก็ยอมเพื่อชาติ และชนเผ่า

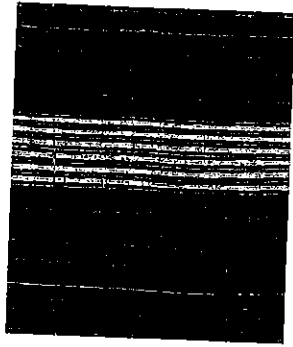

ภาพที่ 14 ผ้าทออำเภอถ้ำกลายนิวัฒนา ลายเขม็กอ ลายดอกชบา

นอกจากความสวยงามของ เทคนิคการจัก การขีด การกะลั่ง การปัก บนผืนผ้าของชาวกะเหรี่ยงแล้วยังมี เทคนิคการมัด ที่ชาวกระเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโป เรียกเส้นที่มัดหมี่ย้อมว่า ลู่คิ หรือ หลื่อคิ (ลู่-หลื่อ หมายถึง เส้นด้าย , คิ หมายถึงการมัดเป็นเปลาะ ๆ หรือเป็นปล้อง ๆ) การเรียกผ้าชิ้นที่ทอสลับลวดลายมัดหมี่ว่า หนี่คิ หรือหนี่ไค (หนี่-หนี่ หมายถึงผ้าถุง) ลวดลายมัดหมี่ในกลุ่มกะเหรี่ยงจะใช้เพียงประกอบ ในผืนผ้าชิ้นของหญิงแต่งงานแล้วเท่านั้น เคยมีการใช้ลวดลายมัดหมี่ในไร่ไร่ผู้ชาย แต่ในปัจจุบันจะลดน้อยลงไป กลุ่มสะกอนิยมใช้ลวดลายมัดหมี่แตกต่างจากผ้าชิ้นกระเหรี่ยงโป โดยจะเห็นได้จากเนื้อที่ที่แทรกสลับลงไปถึงหกนิ้ว แต่ละริ้วกว้าง 5-6 เซนติเมตรและยังเพิ่มริ้วขนาดเล็ก ๆ สลับลงไปเป็นช่วงตามแต่ผู้ทอจะเห็นว่าสวยงาม ส่วนใหญ่นิยมย้อมด้วยสีจากต้นโค๊ะ

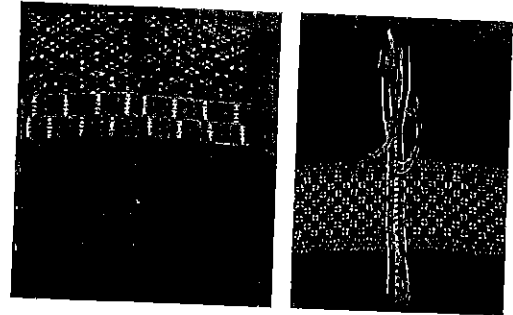

ภาพที่ 15 ผ้าทอเทคนิคการมัดหมี่ อำเภอถ้ำกลายนิวัฒนา

ภาพที่ 16 ผ้าทอเทคนิคการมัดหมี่ อำเภอภักดีชุมพล

ในสถานการณ์ปัจจุบัน นับว่าผ้าทอกะเหรี่ยงได้รับ กระแสนิยมด้วยการประชาสัมพันธ์ให้รักในวิถีชีวิตจะเห็นได้จากการจัดองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน การมองเห็นคุณค่า ความสวยงามผ่านผืนผ้าทอของชาวกะเหรี่ยงทั้งกะเหรี่ยงสะกอ ที่เรียกขานตนเองว่ากาเกอญอ และกะเหรี่ยงโป ที่เรียกขานตนเองว่าโพร่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเรียกขานตามความชอบของแต่ละชาติพันธุ์ ประกอบกับบทสัมภาษณ์แม่ครูสมศรี ปรีชาอุดมการณ์ อายุ 51 ปีชาวกะเหรี่ยงสะกอ ชาวอำเภอแม่แจ่มได้กล่าวว่า การเรียกขานนามชนเผ่าว่าชื่ออะไรขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล การสังเกตว่าผ้าผืนไหนเป็นกะเหรี่ยงสะกอ ผืนไหนเป็นกะเหรี่ยงโป คุณกัญญาพัชร รัตนวงศ์ชาณสิน ชาวกะเหรี่ยงสะกอ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 41 ปี ได้ให้ข้อมูลว่าเสื้อสตรีที่ยังไม่แต่งงานจะสวมชุดสีขาวยาวกรอมเท้า สตรีที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อ และผ้าถุง ถ้าเป็นกะเหรี่ยงโปลายปักผ้า ลายปักลูกเต๋อย ลายจก ลายขีด ลายล้วง จะปรากฏท่อนบนของเสื้อ ถ้าเป็นกะเหรี่ยงสะกอ ลายปักผ้า ลายปักลูกเต๋อย ลายจก ลายขีด ลายล้วง จะปรากฏด้านล่างของตัวเสื้อ ผ้าขึ้นหรือผ้าถุงจะมีลักษณะมัดหมี่ ผสมการทอตลอดคล้ายคลึงกัน ลวดลายที่ใช้สื่อถึงความหมายถึงสิ่งมงคล ความสามัคคี การรักในชาติพันธุ์ของตนเอง สีเส้นสวยงาม

ภาพที่ 17-18 ผ้าทอสตรีที่แต่งงานแล้ว ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโป

(ภาพถ่ายกะเหรี่ยงโป ภาพขวา กะเหรี่ยงสะกอ)

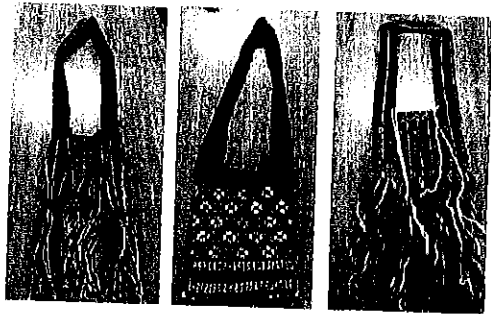

ภาพที่ 19 การแต่งกาย ของชาวกะเหรี่ยงโป

ที่มา: Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and National Security, 2012

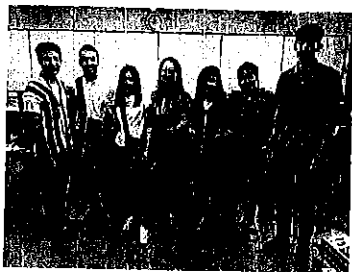

ภาพที่ 20 การแต่งกาย ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 21 การออกแบบผลิตภัณฑ์ถุงย่ามที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

เทคนิคของการสร้างลวดลายเอกลักษณ์ต่าง ๆ บนผืนผ้า ในปัจจุบันกระแสแฟชั่นการใช้ประโยชน์จากผ้าทอ สะท้อนให้เห็นถึงความรักในธรรมชาติ เน้นผ้าที่สวมใส่แล้ว ปลอดภัย อนุรักษ์ธรรมชาติ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของผืนผ้ากะเหรี่ยงที่ยังคงตอบโจทย์กระแสความนิยมในปัจจุบัน ผ่านรูปแบบเสื้อผ้าแนวประยุกต์ ร่วมสมัย ใช้ชีวิตได้จริง ใส่เดินห้างสรรพสินค้า ใส่แนวอนุรักษ์ ใส่ตามกระแสแฟชั่นวัยรุ่น ใส่ในโอกาสพิเศษ มนต์เสน่ห์ผ้าทอยังคงไม่เลือนหาย อีกทั้งยังเป็นจุดที่ให้ลูกหลานที่ไปทำงานที่ต่างไกลกลับมาสานต่อภูมิปัญญาแห่งภูเขา สีบทดอกค้ำความรู้การทอสร้างรายได้ ผ่านงานออกแบบร่วมสมัย ผสมแนวอนุรักษ์ เป็นสินค้าที่หลากหลาย ยกตัวอย่าง เช่น นำผืนผ้าทอมาดัดแปลงเป็นกระเป๋าย่าม ออกแบบและตกแต่งด้วยวัสดุธรรมชาติ เป็นสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับชนเผ่าพอกอยู่พอกิน สร้างสรรค์ความสวยงามบนผืนผ้าแห่งขุนเขา คงเรื่องราวที่ทรงคุณค่าได้อย่างสวยงามในโลกยุคโลกาภิวัตน์

ภาพที่ 22 การแต่งกายด้วยผ้ากะเหรี่ยงประยุกต์ในชีวิตประจำวัน

บทสรุป

กะเหรี่ยงกลุ่มสะกอและกะเหรี่ยงโป ในทุกจังหวัด ยังคงรักษาลักษณะร่วมที่แสดงสถานะของหญิงสาว หญิงแม่เรือนเช่นเดียวกัน คือหญิงทวยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต้องสวมชุดยาวกรอมเท้าสีขาว เมื่อแต่งงานแล้วจะต้องเปลี่ยนมาสวมใส่เสื้อและผ้าถุงคนละท่อนเท่านั้น ห้ามกลับไปสวมใส่ชุดยาวสีขาวอีก ชุดสีขาวจะแจกให้บุคคลภายนอกเรือน จะไม่มอบให้น้องสาวในเรือน เพราะถือว่า จะไม่ได้แต่งงาน ส่วนผู้ชายมักสวมเสื้อสีแดงทุกกลุ่ม กางเกงสีดำ และสีน้ำเงินหรือสีกรมท่า เครื่องประดับสตรีประเภทสร้อยคอจะใช้ลูกปัดสีแดง สีส้ม สีขาว สีน้ำเงิน สีเหลือง ต่างหูเรียกว่าลานหู มีลักษณะคล้ายลำโพง ผู้ชายจะมีเครื่องประดับคือถุงย่ามที่ฝ้ายหญิงทอให้ในวันแต่งงาน

ชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีวิถีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ฟังพาทธรรมชาต จะเห็นได้จากลวดลายที่สวยงามบนผืนผ้าที่ถักทอ จก ถ้าง มัดหมี่ ย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ เทคนิคการทอด้วยกี่เอว รังสรรค์ลวดลายอันเป็นมงคลต่อผู้สวมใส่ ผ่านการสืบทอดทางภูมิปัญญาดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ ทำให้ผืนผ้าแห่งชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีความสวยงาม วิจิตร ทรงคุณค่า ควรต่อการอนุรักษ์ สืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป แต่ด้วยภาวะทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนเผ่ากะเหรี่ยงเช่นเดียวกัน ปัจจุบันมีชุมชนเผ่ากะเหรี่ยงในหลาย ๆ พื้นที่มีการทอฝ้าน้อยลง ผ้าชิ้นที่ใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวันนิยมซื้อหาจากท้องตลาดมาสวมใส่แทน เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการดำเนินชีวิต แต่ก็ยังมีชุมชนกะเหรี่ยงอีกหลายพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงบนดอยสูงที่ยังทอผ้าด้วยตัวเองเพื่อใช้สวมใส่ในครอบครัว และใช้สำหรับพิธีสำคัญตามวัฒนธรรมของชนเผ่า ที่เชื่อมโยงเรื่องราวความเป็นมา

ตั้งแต่อดีตในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าที่ได้แรงบันดาลใจ
มาจากธรรมชาติรอบตัวเอง ต้นไม้ ดอกไม้ แมลง สื่อ
ความหมายอย่างตรงไปตรงมา นำมาเป็นต้นแบบลวดลาย
ที่สลับสีเส้นที่สดใสปราณีตบรรจง เป็นผืนผ้าที่งดงาม
และยังคงเอกลักษณ์ที่สะท้อนวิถีแห่งชนเผ่าไว้อย่าง
เหนียวแน่นกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาจนถึงปัจจุบัน

Reference

- Department of Social Development and Welfare,
Ministry of Social Development and
National Security. (2012). *Karen*.
Bangkok, Thailand: kitjakanrongpim
office.
- Department of Public Welfare Ministry of Labor
and Social Welfare. (2000). *Tribal fabrics*.
Bangkok Thailand, thailand: Ramthai
Place Printing.
- Ratanakul, S. & Burusphat, S. (1995).
Encyclopedia of Karen ethnic groups.
Bangkok, Thailand: Sahathamic
Printing.
- Sawadee. (n.d.). *Hill Tribes in Thailand*. Retrieved
from <https://www.sawadee.com/thailand/hilltribes/>